

SKONSENG

naturbarnehage

MOBBING OG KRENKELSER

Handlingsplan om det psykososiale barnehagemiljøet

Revidert 02.02.2024

Innholdsfortegnelse

INNLEDNING	3
<i>Målsettinger</i>	4
<i>Definisjon mobbing</i>	5
<i>Definisjon krenkelseser</i>	5
<i>Makt og tvang</i>	6
<i>Mål for barnehagens arbeid mot mobbing og krenkelseser</i>	7
SOSIAL KOMPETANSE SOM RESSURS MOT MOBBING	9
<i>Vi jobber med sosial kompetanse hver dag, leken er en arena som ofte blir brukt</i>	10
<i>Samarbeid mellom barnehage og hjem</i>	10
HVORDAN AVDEKKE MOBBING OG KRENKENDE ATFERD	11
<i>Avdekking - Hvordan oppdage at barn ikke har det bra?</i>	11
<i>Barnehagens rutiner for forebygging av mobbing og krenkende atferd</i>	12
<i>Tiltak aktivitetsplikt – undersøkelsesfasen</i>	13
<i>Tiltak når mobbing/krenkende atferd oppstår</i>	14
RETNINGSLINJER OG MATERIELL	15
<i>Lovverk og sentrale føringer</i>	15
<i>For de voksne</i>	16
<i>Faglitteratur/bøker</i>	16
<i>Podkaster</i>	16
<i>For barna</i>	17
<i>Annet materiell</i>	17
VEDLEGG	18
<i>Referat fra møte som gjelder mobbing/krenkende atferd i barnehagen</i>	18
<i>Varslingsskjema som gjelder krenkende atferd/mobbing i barnehagen</i>	19
<i>Varslingsskjema, barn som har krenkende atferd/mobbing i barnehagen</i>	20
<i>Observasjonslogg</i>	21
<i>Evaluering av personalets relasjon til barna</i>	22
<i>Egenvurderingsskjema psykososialt barnehagemiljø</i>	23
<i>Trivselsmonitoren – til bruk i formelle barnesamtaler</i>	27
<i>Kontekstmodellen</i>	30
<i>Bekreftelse på at vi har lest</i>	33

INNLEDNING

Denne planen beskriver hvordan barnehagen arbeider for å forhindre mobbing og krenkelser av barna i Skonseng naturbarnehage. Planen beskriver hva barnehagen skal gjøre for å forebygge, og gjenkjenne mobbing og krenkelser blant barn og voksne, samt hvilke tiltak som må gjøres dersom det forekommer mobbing eller krenkelser i barnehagen.

Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, skal barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette. [Rammeplan 2017](#)

Barnehagelovens bestemmelser om barnas psykososiale miljø handler ikke først og fremst om mobbing, men at barna har det trygt og godt i barnehagen basert på barnets subjektive oppfatning av barnehagemiljøet.

Å møte individets behov for omsorg, trygghet, tilhørighet og anerkjennelse og sikre at barn får ta del i og medvirker i et fellesskap, er viktige verdier som skal gjenspeiles i barnehagen. Barnehagen skal fremme demokrati, mangfold og gjensidig respekt, likestilling, bærekraftig utvikling, livsmestring og helse. [Rammeplan 2017](#)

Barnehagens arbeid med barnehagemiljøet omfatter både det fysiske og det psykososiale miljøet. Barnehagene skal arbeide for å forhindre krenkelser og mistriksel, og for at barnehagemiljøet bidrar positivt til barns helse, trivsel, lek og læring. Alle planer, tiltak og handlinger skal ha barnets beste som grunnleggende hensyn, jf. artikkel 3 i [Barnekonvensjonen](#)

For at alle barn skal oppleve trygge og gode dager i barnehagen, er det nødvendig at de ansatte har kompetanse på å forebygge krenkelser og mobbing, og har plikt til å følge med. Alle voksne skal kjenne til barnehagens krav og forventninger til sosialt kompetent atferd. Utvikling av sosial kompetanse krever at barnehagen og foreldrene samarbeider nært. Nært samarbeid er også en forutsetning om mobbeatferd observeres.

Personalet skal årlig evaluere sitt arbeid mot mobbing. Planen skal holdes oppdatert i forhold til de til enhver tid gjeldende retningslinjer.

Målsettinger

Målsettingene imøtekommer følgende krav i barnehageloven;

Barnehageloven §41

Nulltoleranse og forebyggende arbeid

Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser. Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.

Barnehageloven § 42

Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)

Alle som arbeider i barnehagevirksomheten, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det. Alle som arbeider i barnehagene, skal melde fra til gruppeleder dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.

Styrer skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller. Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken. Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering. Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak. I planen skal det stå:

- a) hvilke problemer tiltakene skal løse
- b) hvilke tiltak barnehagen har planlagt
- c) når tiltakene skal gjennomføres
- d) hvem som skal gjennomføre tiltakene
- e) når tiltakene skal evalueres.

Barnehageloven § 43

Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til styrer.

Styrer skal melde fra til barnehageeieren. Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styrer i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte.

MOBBING OG KRENKELSER I BARNEHAGEN

Definisjon mobbing

«Mobbing av barn i barnehagen er handlinger fra voksne og/eller andre barn som krenker barnets opplevelse av å høre til og være en betydningsfull person for fellesskapet.»

Definisjonen kommer fra forskningsrapporten *“Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen”*. Det er bevisst at ord som “gjentatt” og “over tid” ikke anvendes. Rapporten tar utgangspunkt i at små barn kan føle seg mobbet, uavhengig av om episoden har gjentatt seg og /eller har funnet sted over tid. De mener at kun en episode av ekskludering alene kan være utslagsgivende når de ses i sammenheng med andre opplevelser barnet har i eller utenfor barnehagen.

Det finnes andre definisjoner på mobbing, hvor mobbingen må foregå over en periode, eller definisjoner hvor det presiseres hva mobbing ikke er, som tilfeldig erting. Med en ny forståelse og definisjon på mobbing åpnes det opp for en bredere forståelse av begrepet. Barn krangler, de utvikler seg, og situasjoner i lek og sosial omgang kan bli vanskelig. Dette er ikke nødvendigvis mobbing. I utgangspunktet er det barnets egen subjektive opplevelse som skal lyttes til for å vurdere når noe er mobbing. Det er de voksnes ansvar å snakke med barn om hva de føler og har opplevd, samt kunne vurdere forskjellen på tilfeldig krangling og strukturell utestengelse.

Definisjon krenkelser

Krenkelser brukes om negative ord eller handlinger som gjør at barn ikke føler seg inkludert i fellesskapet med de andre barna. Det kan være enkelthendelser. Flere krenkende enkelthendelser rettet mot et barn kan, sett i sammenheng med definisjonen av mobbing, betraktes som mobbeatferd (Mobbeatferd i barnehage, Cosmovici og Roland).

Hva som oppleves som krenkende ord og handlinger, er forskjellig fra person til person, og kan avhenge av blant annet alder, forutsetninger og bakgrunn. En kan se begynnende krenkende atferd fra barn i to-tre års alderen ved at de for eksempel ekskluderer og gjemmer seg for enkeltbarn, eller tar ting/ leker fra dem.

Forskning viser at det er vanlig at barn i denne alderen kan være fysisk aggressive ved at de biter, lugger eller kaster sand. For de yngste er det viktig å lære ønsket og inkluderende væremåte. Tre-åringene har gjerne ikke fullt utviklet selvregulering, og de har et begrenset verbalspråk, det blir derfor ekstra viktig at personalet har en sensitiv tilstedeværelse i jobben med små barn.

I utgangspunktet er det barnets egen subjektive opplevelse som skal lyttes til for å vurdere om noe er mobbeatferd. Det er de voksnes ansvar å snakke med barn om hva de føler og har opplevd, kunne vurdere forskjellen på tilfeldig krangling og strukturell utestengelse og så tidlig som mulig forhindre at krenkelser får utvikle seg til å bli mobbing.

Voksne som krenker og mobber

Alle ansatte skal ha kompetanse til å se når andre ansatte krenker og mobber barn og unge, og vite hvordan dette skal håndteres. Vi har nulltoleranse for mobbing eller andre krenkelser fra voksne mot barn, at det er plikt til å varsle styrer og å ha rutiner for håndtering av slike saker.

Voksne som krenker kan for eksempel latterliggjøre og bruke ironi, himle med øynene eller trekke på skuldrene, omtale et barn negativt (snakker nedsettende om eller til barn eller gir dem karakteristikk), utestenge barnet fra sosiale fellesskap, skjenne eller true.

Makt og tvang

Personalet skal håndtere konflikter og grensesetting uten å bruke fysisk tvang og makt overfor barn i barnehagen, og kun i særlige tilfeller bruke nødverge eller nødrett.

Ifølge barnehageloven har barnehagen et særlig ansvar for å ivareta barnas behov for omsorg, når barna er i barnehagen.

Barnehageloven, FNs barnekonvensjon og straffeloven gir barn som går i barnehagen et klart rettslig vern mot bruk av tvang og makt.

Eksempel på hvordan voksne sin språkbruk kan oppleves som krenkende for barn

- «Jeg bryr meg ikke om hvor lei deg du er. Gå dit og sett deg!»
- «Se på meg når jeg snakker til deg!»
- «Gjør som jeg sier ... ellers ...!»
- «Du er bare så Du er gammel nok til å vite bedre!»
- «Du er jammen en ordentlig skrikerunge!»
- «Ikke si noe som helst. Bare gå ut og tenk over hva du har gjort!»
- «Hvis ikke du rydder nå, så får du ikke!»
- «Hvis du ikke spiser opp maten din, så må du ...!»

Det er viktig å være klar over måten ett utsagn blir sagt på, vil ha mye å si for hvordan barnet opplever det som blir sagt.

For å oppfylle Lov om barnehage, §42, må barnehagen:

Følge med

- Tilstedeværende ansatte som utfører systematiske og usystematiske observasjoner av enkeltbarn og barnegrupper. For å avdekke utestenging og krenkelser er det viktig at personalet jobber aktivt med observasjon av hvordan barna trives og hvordan de er mot hverandre. Det er nødvendig å bruke ulike observasjonsmetoder for å forstå hva som foregår.

Man skiller ofte mellom usystematiske og systematiske observasjoner

- Usystematiske observasjoner Er de observasjonene som gjøres hver dag uten at det er planlagt, og som ikke har noe fast mønster eller bestemt fremgangsmåte.
- Systematiske observasjoner Er de observasjonene som må planlegges, og som krever stor grad av nøyaktighet. Observasjonene gjøres ofte etter en mal/skjema. Film og foto vil også kunne være nyttig verktøy i arbeid med observasjon. Samtaler med barna, hvor personalet har mulighet til å fange opp ting som har skjedd med barnet eller andre barn, gjennom formelle og uformelle barnesamtaler:
- Uformelle barnesamtaler Disse samtaler foregår det mye av i det daglige. Det kan være i leken, ved måltidet, påkledning, osv. Der samtaler en voksen med ett eller flere barn.

- Formelle barnesamtaler De samtalene der det er satt av tid og rom for uforstyrret samtale med barn. Det finnes verktøy, som for eksempel «Musa Marius» og Trivselsmonitoren, som kan brukes i disse samtalene. Trivselsmonitoren ligger som vedlegg.

Observere endringer og adferd hos enkeltbarn eller i barnegruppen. Eksempel:

- vil ikke gå i barnehagen
- begynner å tisse på seg etter å ha vært tørr
- endrer spise- og sovevaner
- blir engstelig og redd
- blir oppfarende og fort sint
- får dårlig selvbilde/selvtillit
- nekter å fortelle hva som er galt
- blir «klengete» og søker mer voksenkontakt enn før
- blir veldig stille og usynlig

Mål for barnehagens arbeid mot mobbing og krenkelser

- Alle har rett til et godt fysisk og psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og mestring. Alle skal oppleve å få hjelp og støtte så tidlig som mulig.
- Skape et miljø med nulltoleranse mot mobbing og krenkelser både blant barn, ansatte og foreldre.
- Øke personalets kunnskap om forebygging og håndtering av mobbing og krenkelser i barnehagen.
- Personalet skal ha kjennskap til «*Mobbing og krenkelser. Handlingsplan om det psykososiale barnehagemiljø*» og de tiltak som skal settes inn.
- Få til et konstruktivt samarbeid med foreldre angående mobbing og krenkelser.

I vår barnehage skal alle barna få oppleve

- Å ha en lekevenn
- Å oppleve å bli møtt med varme, anerkjennelse og oppmuntring, slik at barna kjenner seg verdifulle.
- Å bli møtt med respekt for den man er.
- Å lære å knytte og opprettholde gode relasjoner.
- Glede, omsorg og trygghet i barnehagehverdagen.
- Et miljø som styrker barnas egen selvfølelse
- Voksne som er bevisste på sitt ansvar for å forebygge og sette i gang tiltak mot mobbing i barnehagen.

Forebyggende arbeid

Personalet skal arbeide for at vi har et godt og trygt miljø for alle i barnehagen og for at alle opplever gode menneskemøter.

Vi tar imot barn, foreldre, kollegaer og andre på en positiv og imøtekommende måte. Vi ønsker at alle skal føle seg velkommen i barnehagene. Dette gjør vi med å være behjelpelige, imøtekommende, lyttende og vise hverandre interesse. Vi viser hverandre respekt og er høflige mot hverandre.

Barnas synspunkter skal vektlegges i planlegging og vurdering i forhold til alder og modenhet:

Vi lytter og observerer hva barna er opptatt av og interessert i. Barna er med på å utarbeide og samtale om trivselsregler.

Vi lytter til barna og evaluerer sammen med dem. De vil dermed få en opplevelse av å ha innflytelse på hverdagen, og at «min» mening er betydningsfull.

Livsglede hører sammen med lykke og det å ha et meningsfullt liv. Det handler om glede og tilhørighetsfølelse, trygghet, det å føle seg vel, å oppleve en meningsfull hverdag, ulike kultur/natur opplevelser.

Hvordan oppnår vi dette?

- Snakke om hvem som er til stede/fraværende
- Bordplassering og turkamerater, aldersinddelte grupper og temagrupper
- Bevisst bruk av anerkjennende kommunikasjon i barnehagen
- Den voksne involverer seg med barna og er gode rollemodeller for barna i lek og aktiviteter

Hva forventes av den voksne i vår barnehage

- Tydelige verdier og felles holdninger som praktiseres av voksne
- Voksne som legger til rette for en god start for det enkelte barn (gode strategier for tilvenning, forutsigbar dagsrytme og gode rutiner for overganger mellom aktiviteter)
- Voksne som systematisk observerer enkeltbarn og barnegrupper, og tilrettelegger for etablering av gode relasjoner og vennskap
- Voksne som kjenner alle barna godt og tilrettelegger aktiviteter slik at alle opplever mestring på sitt nivå
- Tilstedeværende og varme voksne som viser alle barna tillit og formidler forventninger til dem på en tydelig måte, slik at barna lett kan forstå hva som er akseptabelt og hva som ikke er lov
- Voksne som kan være barnas veileder i utfordrende relasjoner og situasjoner – noen ganger gå foran som et godt eksempel, andre ganger korrigere, vise, lede og veilede
- Voksne som legger det fysiske miljøet til rette slik at det stimulerer til god lek
- Engasjerte voksne som fokuserer på leken som en viktig arena for utvikling av sosiale ferdigheter
- Voksne som har kompetanse og håndterer uønsket atferd og fremmer en positiv væremåte
- Voksne som vektlegger et godt samarbeid med foreldre
- Vi jobber med konfliktløsning, både hele gruppen, smågrupper og enkeltvis.
- Vi lærer barna å sette ord på følelsene, lærer barn som strever med frustrasjon/aggresjon alternative strategier.
- Vi har barnesamtaler om hvordan barna har det i barnehagen, eget spørreskjema.
- Barnehagen vil informere fortløpende om ditt barn mobber eller krenker andre barn
- Kompetente voksne som jobber systematisk med å styrke barnas sosiale kompetanse og skaper et inkluderende og vennlig barnehagemiljø. Hvordan vi jobber ser du mer utfyllende under punktet for sosial kompetanse.

SOSIAL KOMPETANSE SOM RESSURS MOT MOBBING

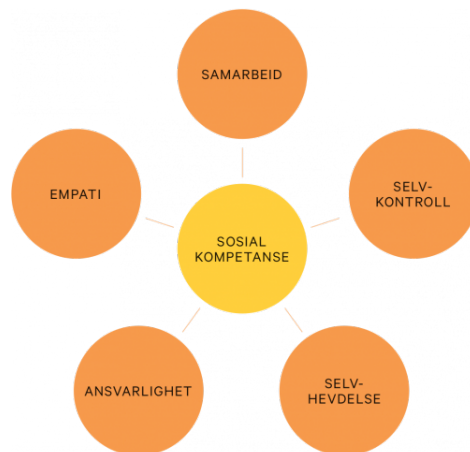
Sosial kompetanse handler om å lykkes i å omgås andre.

Inkludering i et fellesskap, vennskap og lek med jevnaldrende styrker barnas sosiale og personlige utvikling og allmenne velvære. Vi er i dag blitt stadig mer oppmerksomme på hvor viktig barns sosiale kompetanse er for om de verdsettes av venner.

Hver dag reagerer barn på en rekke sosiale krav, og de anvender ulike handlingsmønstre for å mestre ulike situasjoner. Mislykkes barn i møtet med slike sosiale krav, kan det føre til avvisning og tap av status og gi grunnlag for mobbing.

Sosial kompetanse er med andre ord viktig både for å unngå og å stoppe mobbing. Sosial kompetanse betraktes som en ressurs for å mestre stress og motgang. God kompetanse kan virke som en "vaksinasjonsfaktor" mot problematferd. Like viktig som å sørge for å stoppe mobbing når det har oppstått, blir det å bygge opp sosial kompetanse for å være føre var.

Sosial kompetanse dreier seg om å tilpasse seg ulike miljøer og inneholder både en personlig dimensjon og en miljødimensjon. Mennesker er alltid sosialt kompetente i forhold til *noe* eller *noen*, og ulike sosiale situasjoner krever ulik sosial kompetanse. Det finnes kompetanse som bare er nyttig i helt spesielle situasjoner innenfor en bestemt barnehageavdeling, og det finnes kompetanse som er nyttig i mange sosiale og kulturelle sammenhenger – Mobbing i barnehagen – et hefte for deg som arbeider i barnehagen

Balansen mellom disse områdene utgjør sosial kompetanse

Hvordan forstå de ulike begrepene (UDIR)

Gjennom leken lærer vi, de voksne er med som en hjelpende hånd gjennom hele barnehagelivet

- selvfølelse: å oppleve egenverd, akseptere seg selv, kjenne seg akseptert, oppleve indre styrke og ha en positiv holdning til seg selv
- empati: å ha forståelse for andres perspektiver, tanker og følelser, kunne leve seg inn i andres situasjon, vise medfølelse og ta hensyn og kunne tolke og forstå følelsesuttrykk

- prososial atferd: å ha positive, sosiale holdninger og å kunne utføre handlinger som å oppmuntre, bry seg om, vise omsorg, hjelpe til og dele med andre
- selvhverdelse: å kunne hevde seg selv og egne meninger på en god måte, våge å stå imot gruppepress, ta initiativ og bli med på lek og samtaler som allerede er i gang, delta uoppfordret og invitere andre
- selvkontroll: å kunne tilpasse seg ulike situasjoner, takle konflikter og utsette egne behov og ønsker i situasjoner som krever turtaking, kompromisser og felles avgjørelser.

Vi jobber med sosial kompetanse hver dag, leken er en arena som ofte blir brukt

- De voksne er til stede i leken til barna. De er nært, veileder og fanger opp eventuelle situasjonen som måtte oppstå
- Den voksne hos oss hjelper barnet å forstå miljøet barnet er i
- Vi har voksne som er oppmerksom, ser og forstår, anerkjenner og bekrefter barnet og barnets følelser og behov
- De voksne viser at hen bryr seg om og liker barnet
- Tilstedeværende voksne som hjelper barnet med å tolke og handle i ulike situasjoner, slik at barnet bedre kan forstå egne og andres følelser, og hvordan det kan handle i uklare situasjoner
- Vi har voksne som viser barnet tillit, lar de få lov til å prøve og øve seg, lytter til og respekterer meningen deres
- Voksne som veileder, hjelper og støtter barna og gir både instruksjoner, positive tilbakemeldinger og bekræftelser
- Vi er en god rollemodell gjennom en varm væremåte
- Voksne som setter tydelige grenser og veileder barna bort fra ødeleggende og lite sosial atferd
- Hos oss brukes ros for å forsterke positiv atferd og styrke barnets selvbilde

Samarbeid mellom barnehage og hjem

Barnehagen og hjemmet har et felles ansvar for at mobbing ikke får utvikle seg i barnehagen. Det er viktig å samarbeide med foreldre i arbeidet med holdninger og verdier. Det forventes at foreldre vil samarbeide med barnehagen om forebygging av mobbing og krenkende atferd. Foreldre må derfor involveres i hvordan barnehagen jobber med barn og relasjoner og snakke om tema mobbing, krenkende atferd og forebygging av dette i foreldresamtaler og foreldremøter. Dette innebærer også at foreldre blir informert om barnehagens handlingsplan mot mobbing og krenkelser.

Det å bli sett, møtt, anerkjent og respektert, innebærer gjensidig forpliktelse mellom barnehage og hjem. Alle barn og foreldre skal oppleve å bli tatt på alvor av personalet. Hvis de kommer med en bekymring om at et barn blir utsatt for krenkende ord eller handlinger, skal de bli tatt på alvor.

Foreldre er barnas viktigste rollemodeller og må være gjennomtenkte med hva de sier og uttrykker, når barn er til stede.

Selv om barnet har profesjonelle voksne rundt seg i barnehagene, er det fortsatt foreldrene som kjenner barnet best og er ekspert på eget barn. Alle foreldre har derfor det grunnleggende ansvar for barna sine, og må melde ifra til barnehagen dersom de har mistanker om at krenkende atferd forekommer i barnehagen. Dette gjelder ikke bare deres eget barn, men også andres barn. Foreldre er barnas viktigste rollemodeller, og de må være bevisste på hvordan de selv opptrer.

Foreldre bidrar til forebyggende arbeid ved å

- Hilse på, snakke med alle barn, eventuelt invitere barn med hjem, og legge til rette for nye vennskap
- Snakke positivt om andre barn, foreldre, personalet og barnehagen
- Melde fra til barnehagen, dersom det oppdages erting/mobbing blant barna
- Gi tilbakemeldinger på barnets trivsel og opplevelser
- Følge opp informasjon og ha et tett samarbeid med barnehagen

HVORDAN AVDEKKE MOBBING OG KRENKENDE ATFERD

Avdekking - Hvordan oppdage at barn ikke har det bra?

Uttestenging og negative hendelser/krenking kan være vanskelig å oppdage og man skal være observant på endringer av barns adferd, da dette kan være barnas måte å uttrykke at det ikke har det bra. Ved at hjem og barnehage har et tett samarbeid og en god dialog vil det være lettere å fange opp endringer hos barnet tidlig. Foresatte ser barna sine i andre situasjoner enn ansatte i barnehagen og partene kan på den måten utfylle hverandre.

Krenkelse vil si alle former for negative engangshendelser/-handlinger. Når det blir repetert, går det over til mobbing (jf. Pål Roland).

Eksempler på fysisk krenkelser/direkte krenkelser

Lettest å oppdage:

- Slå, dytte, knuffe, klore, lugge, blåmerker
- Istykkerrevne klær, ødelegge og gjemme ting for hverandre
- Lukke døren rett foran noen
- Springe vekk fra
- Gjemme seg for noen

Eksempler på psykisk og stille krenkelse/ indirekte krenkelse

Den vanligste formen, men også vanskeligst å oppdage fordi den skjer i det skjulte:

- Uttestenging
- Ikke hilse, ignorere/taushet, overse/betraktes som luft
- Mimikk og kroppsspråk (vende ryggen til, steinansikt, sukking, grimaser)
- Ikke spørre om å være med, ikke inkludere
- Manglende anerkjennelse, bekreftelse og ros

Eksempler på verbal krenkelse

Lettere å oppdage enn den psykiske, men ikke alltid:

- Erting, bli ledd av
- Ekle ting kan sies i det stille, gjerne bak de voksnes rygg, hvissing
- Si stygge ting og sårende kommentarer
- Bruke ord/kallenavn/kalt dumme ting
- True og håne

Vi har også fokus rettet mot den som mobber eller krenker

Det er ikke nødvendigvis barnet som blir mobbet som mangler sentrale ferdigheter. Før det eventuelt settes i verk tiltak rettet mot enkeltbarn, blir det derfor viktig å observere hvordan barna generelt er mot hverandre på avdelingen. Vurdering av de voksnes atferd og holdninger må også inngå i en analyse av miljøet.

Pedagogisk arbeid krever en "vær varsom"-plakat: Legg ikke ansvar på og still ikke alene krav til enkeltbarn før miljøet er analysert. Er miljøet preget av en atmosfære som bidrar til at barna beholder sin naturlige respekt for og toleranse for ulikheter? Fremmer miljøet den enkeltes utvikling av sosial kompetanse? – Mobbing i barnehagen

Forskning på større barn viser at barn som sliter med søvn, eller sover for lite ofte kan være den som mobber eller krenker andre. Disse barna utpeker seg ved aggressiv oppførsel og kan ofte havne i en mobbe eller krenkelsessituasjoner. Det betyr at vi er nødt til å ha gode rammer rundt barna når det kommer til søvn. Hjemme og i barnehagen.

Studier viser at barn som møter stress ved å prøve å løse problemet, ikke så ofte er å finne blant barn som mobber eller er mobbeoffer. Det betyr at vi som voksen må legge til rette for gode strategier i å løse ulike konflikter der og da. Problemløsninger kan barna lære, hvor personalet og foreldre gir dem støtte til å gå løs på ulike oppgaver. Da vil det smitte over på hvordan barna møter vanskelige situasjoner med andre barn.

Både mobber og mobbeoffer sliter med å takle livet. Det er klart at det er én som har gjort noe galt og én som lider, men mobberen er ikke lykkelig av å trone på toppen. De fleste er store utenpå og små inni.

Barnehagens rutiner for forebygging av mobbing og krenkende atferd

De voksne i barnehagene skal jobbe sammen for å oppdage krenkende atferd, og gjøre dette ved å benytte flere av følgende tilnærminger:

	Oppgave	Tidspunkt	Ansvar
1	Opplæring og informasjon til alle nyansatte «Mobbing og krenkelser. Handlingsplan om det psykososiale barnehagemiljø»	Ved ansettelse	Styrer
2	Foresatte informeres om planen Nye foreldre skriver under på at de har lest dokumentet	Før barnehagestart	Pedagogisk leder
3	Barnehagen vurderer det psykososiale miljøet og vurderer informasjon fra foreldresamtaler	Ledermøte to ganger i året	Styrer/ped.leder
4	Vi jobber med sosial kompetanse gjennom hele året. Tilstedeværende voksne, se punkt: vi jobber med sosial kompetanse hver dag, leken er en arena som ofte blir brukt.	Hele året	Alle ansatte
5	Barnehagens planer og tiltak for forebyggende og holdningsskapende arbeid gjennomfører barnehagehverdagen	Løpende	Styrer

6	<p>Barnehagen evaluerer sitt forebyggende og holdningsskapende arbeid hvert år. Egenvurderingsskjemaet skal:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bidra til refleksjon over egen praksis for å sikre regelverksetterlevelse og finne læringspunkter for nødvendig forbedring av barnehagens praksis. • Være utgangspunkt for erfaringsdeling på ledermøter og andre aktuelle fora. <p>Evaluering og evt. revidering foretas i personalmøter og samarbeidsutvalg.</p>	1.gang i året	Alle
---	--	---------------	------

Tiltak aktivitetsplikt – undersøkelsesfasen

Dersom det oppstår en bekymring som tyder på at krenkelses/mobbing er til stede, trer aktivitetsplikten inn.

Steg	Tiltak
Steg 1	<p>En bekymring oppstår for eksempel ved at: En eller flere personer får mistanke om eller kjennskap til at mobbing kan være til stede. Her er det en plikt til å gripe inn om en er vitne til krenkelses eller mobbing.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Foreldrene har observert endringer hos barnet, eller at barnet har fortalt noe hjemme og foreldrene ber om en samtale. Her skrives et skriftlig kort referat med plan for å undersøke nærmere og dato for neste møte. • Barnet sier eller viser gjennom endringer i atferd at det ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.
Steg 2	<p>Del bekymringen og varsle Varsle pedagogisk leder hvis du har mistanke om eller kjennskap til at enkeltbarn, eller flere barn i en barnegruppe, ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Det er pedagogisk leders ansvar å håndtere og følge opp.</p> <p>Varsle foreldrene. I alvorlige tilfeller varsler styrer eier av barnehagen. Dersom en som arbeider i barnehagen får mistanke/kjennskap til at:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ansatt som arbeider i barnehagen krenker/mobber et barn, skal vedkommende straks varsle barnehagens styrer. • Styrer krenker/mobber et barn, skal vedkommende varsle barnehagens eier direkte.
Steg 3	<p>Undersøke Undersøkelsesplikt. Pedagogisk leder/styrer vurderer tiltak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Observer barnet/barnegruppa • Observere samspill barn – voksen, kartlegge de voksnes relasjoner • Se på konteksten: hvor er de voksne i leken, plassering av barn i grupper

	<ul style="list-style-type: none"> • Kartlegge barnehagens psykososiale miljø (vedlegg) • Logg/observasjonsskjema
Steg 4	Analyse For å sette inn tiltak, må en først gjøre en analyse og ha et mål. I denne prosessen kan en for eksempel bruke verktøy som pedagogisk analyse eller kontekstmodellen (hente inn spesialpedagoger som har kompetanse på dette)
Steg 5	Tiltak Dersom undersøkelser avdekker at barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, har en altså en tydelig plikt til å sette inn tiltak. Dersom det er tiltak som går over tid og som er sammensatte, skal det utarbeides en skriftlig plan som skal arkiveres i barnemappen.
Steg 6	Evaluering Barnehagen skal følge opp saken og evaluere om tiltakene de har satt inn har hatt den tilsiktede virkningen. Foreldre og barn (barnesamtale) skal involveres i evalueringen av tiltakene. Dersom evalueringen viser at barn og unge fortsatt opplever mobbing og andre krenkelsers, skal evalueringen føre til at det iverksettes andre, eller mer intensive tiltak. Barnehagen har en omsorgsplikt. Saken er ikke løst før de det gjelder har et trygt og godt barnehagemiljø som fremmer helse, trivsel, lek, læring og sosial tilhørighet.
Steg 7	Saken avsluttes Saken avsluttes om barnehagen, barnet og foreldrene er enige om at barnet har et trygt og godt barnehagemiljø.

Tiltak når mobbing/krenkende atferd oppstår

Det skal reageres straks når krenkende atferd avdekkes. Det skal gripes inn, det skal varsles og undersøkes før tiltak settes inn. Tiltaks og aktivitetsplikt iverksettes øyeblikkelig. Pedagogisk leder og styrer skal informeres.

	Oppgaver	Ansvar	Dokumentasjon Vedlegg som brukes
1	Den som observerer mobbing/krenkende atferd informerer gruppeleder straks. Beskriv så konkret som mulig hva som har skjedd. Hva har barna/barnet gjort? Hvordan har de voksne forholdt seg? Bli enige om tiltak videre. Gruppeleder informerer styrer. Styrer informerer barnehageeier ved alvorlige saker	Den som har mottatt informasjon om eller observert handlingen	Vedlegg: Varslings skjema som gjelder krenkende atferd/mobbing i barnehagen
2	Undersøkelser og observasjon settes i gang umiddelbart dersom det kommer fram at et barn ikke har det bra Gruppemøte bør vurderes – informasjon skal deles med personalet på gruppa.	Pedagogisk leder	Vedlegg: Observasjonslogg Kontekstmodellen

3	Snakk med barna om det som har skjedd. Barnesamtale. Her må det tas stilling til om barna skal snakkes med hver for seg. Be barna komme med forslag til hva vi kan gjøre videre. Sammenfatt barnas forslag med det som personalet har kommet frem til.	Pedagogisk ledere/ primærkontakt Eventuelt ansatt som står barna nærmest	Vedlegg: Referat
4	Samtaler med foreldre til barnet som opplever seg krenket. Barnehagen har ansvar for å legge til rette for et godt samarbeid når det gjelder tiltak som kan/bør gjøres.	Pedagogisk ledere	Vedlegg: Referat
5	Samtale med barnet/barna som krenker Er det flere som krenker, snakkes det med én om gangen. Hensikten med samtalen er å gi beskjed om at slik atferd er uakseptabel og må stoppe umiddelbart. Gjøre avtaler om oppfølging.	Pedagogisk ledere	Vedlegg: Referat
6	Samtale med foreldre til barnet som krenker. Barnehagen har ansvar for å legge til rette for et godt samarbeid når det gjelder tiltak som kan/bør gjøres	Pedagogisk ledere	Vedlegg: Referat
7	Tiltaksplan utarbeides. På bakgrunn av undersøkelsene og observasjonene lages det en tiltaksplan som presenteres foreldre. Planen utføres av samtlige ansatte.	Styrer/pedagogisk ledere	Vedlegg: Tiltaksplan
8	Oppfølging. Den krenkende atferden følges inntil den opphører helt. Alle involverte barn skal følges opp.	Pedagogisk ledere	Observasjonslogg/referat
9	Vurderingsmøte for personalet etter 1-2 uker Fungerer iverksatte tiltak? Eventuelt videreføring/justering av tiltak.	Styrer/pedagogisk ledere	Referat
10	Ny informasjon/samtale med foreldre om dagens ståsted i saken Nær dialog med foreldre bør skje kontinuerlig til saken er løst.	Pedagogisk ledere	Referat

RETNINGSLINJER OG MATERIELL

Lowverk og sentrale føringer

- [Barnekonvensjon](#)
- [Lov om barnehage -Psykososialt barnehagemiljø](#)
- [Rammeplan 2017](#)

- [Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager](#)
- [Helsedirektoratet Miljø og helse i barnehagen](#)
- [Barn trivsel - voksnes ansvar](#)
- [Språk i barnehagen .Mye mer enn prat](#)
- [Hele barnet - hele løpet](#)
- [Både mobberen og offer sliter med å takle livet](#)
- [Mobbere med søvnproblemer](#)

For de voksne

- [FUB mobbing & krenkelse i barnehagen](#)
- [Mobbing i barnehagen](#)
- [udir Barns trivsel - voksnes ansvar](#)
- [Voksne som krenker barn i barnehagen](#)
- [Når de som skal avdekke krenkelser mot barn, selv er de som krenker](#)
- [Godt psykososialt barnehagemiljø](#)

Faglitteratur/bøker

- **Det er jo bare barn, om barnehagebarn og mobbing 2016** - Ingrid Lund
- **Innenfor og utenfor 2020** - Margreta Øhman
- **Mobbing i barnehagen** - Mai Brit Helgesen
- **Mobbeatferd i barnehagen**- Ella Cosmovici/Pål Roland
- **Stopp ertingen** - Helle Høiby og Anja Trolle
- **Varig atferdsendring hos barn – krever varig atferdsendring hos voksne** - Hanne Holland
Kontekstmodellen
- **Den autoritative voksenrollen i barnehage og skole** – Pål Roland
- **Alt jeg kan** Hvordan kroppen lærer hjernen å tenke – Grete Helle og Tom Rune Fløgstad

Podkaster

- **Krenkelser og mobbing med Kari Pape** - Spotify
- **Lek og vennsapsrelasjoner med Kari Pape** - Spotify
- **Lærerrommet 25: Mobbing i barnehagen** - Podcast
- **Mobbing og krenkelser, de voksnes ansvar!** - Spotify
- **Mobbeforebygging i fellesskapsperspektiv** – Spotify
- **Tidligvakt, Uttestenging – mobbing eller en del av leken?** – Podcast
- **Tidligvakt, Nei, alle kan ikke være med å leke** – Podcast
- **Når voksne krenker barn i barnehagen/Foreldrepodden** – spotify
- **Fra tabu til lovverk** – hvordan synet på mobbing i barnehagen endret seg - **spotify**

For barna

- **Karsten liker å danse** - Tor Åge Bringsværd
- **Ruffen- sjøormen som ikke kunne svømme** - Tor Åge Bringsværd:
- **Rett eller galt** - Birte Svaton
- **Vil du være vennen min?** - Lucinda Riley
- **Min storebror apen** - Tone Lie Bøttinger
- **Hvorfor det?** - Kaia Dahle Nyhus
- **To gode venner** Masha og Mishka
- **Vennen min?** - Sam McBratney
- **Kunsten å møte en bjørn** - Camilla Otterlei og Jill Moursund
- **Albert og den hemmelige Skybert** – hvem kan redde Albert Åberg? - Gunilla Bergstrøm
- **Gode venner i Mummidalen**
- **Peppa Gris: Bestevenner**
- **Ole Brumm: Verdens beste venner!**
- **Ørn** - Martine Grande
- **Bestevenner tør alt** - Ingrid og Dieter Schubert
- **Boka om å være venner** - Mary Hoffman
- **Mattias er alene** - Ingrid Lund og Ane Tollerød Fosse

Annet materiell

- **Venner- ti store bøker, basert på Barnekonvensjonen** - Linda Palm, Lisa Sollenberg
- **Grønne tanker glade barn og Sint og glad i barnehagen** + 2røde bamser og 2grønne bamser - Åge Peterson
- **Vennekort** og kaninbamse og pinnsvinbamse.
- **Hva er det med Marius** – samtalebilder og tegninger.

VEDLEGG

Referat fra møte som gjelder mobbing/krenkende atferd i barnehagen

Møtedato: _____ År: _____

Til stede på møte:

	Beskriv og konkretiser	Ansvar	Tidsfrist
Hvilke problemer skal tiltakene løste?			
Hvilke tiltak har bhg planlagt?			
Når skal tiltakene gjennomføres?			
Hvem skal gjennomføre tiltakene?			
Når skal tiltakene evalueres?			
Endelig vurdering av tiltak og videre arbeid:			

Dato for neste møte:

Skonseng den:

(Skjemaet skal ligge i barnets mappe, kopi til foresatte)

Underskrift ansatte

Underskrift ansatte

Underskrift foresatte

Underskrift foresatte

Varslingskjema som gjelder krenkende atferd/mobbing i barnehagen

Skonseng naturbarnehage	
Barnets navn	Fødselsdato:
Gruppe	
Bekymring meldes til	
Bekymring meldes av	
Dato for melding	
Hva dreier bekymringen seg om? (stengt ute av leken, blir ikke akseptert, får negative kommentarer, blir dominert, undertrykket, truet, slått, dyttet, herset med, hånt, krenket, latterliggjort, manipulert eller annet)	
Hvordan ble bekymringen oppdaget?	
Annen faktainformasjon	

Varslingskjema, barn som har krenkende atferd/mobbing i barnehagen

Skonseng naturbarnehage	
Barnets navn	Fødselsdato:
Gruppe	
Bekymring meldes til	
Bekymring meldes av	
Dato for melding	
Hva dreier bekymringen seg om? (stenger barn ute av leken, aksepterer ikke andre barn i lek, gir negative kommentarer, dominerer, undertrykker, truer, slår, dytter, herser med, håner, krenker, latterliggjør, manipulerer eller annet)	
Hvordan ble bekymringen oppdaget?	
Annen faktainformasjon	

Observasjonslogg

Hva har jeg sett/hørt	Hvem gjelder det	Når	Signatur

Evaluering av personalets relasjon til barna

	Ja- alltid	Ja- oftest	Nei- sjelden	Nei- aldri
Er voksne i vår barnehage anerkjennende og støttende i forhold til barnas initiativ?				
Utøves det makt og tvang av voksne i barnehagen				
Får noen barn stadig positiv oppmerksomhet fra oss voksne- mer enn andre barn?				
Får noen barn stadig negativ oppmerksomhet fra oss voksne – mer enn andre barn?				
Blir alle barna lagt merke til i like stor grad, uavhengig av type personlighet? (innad/utadvendt)				
Kan en se at det har blitt et «mønster» i at vi voksne har lettere for å tro på noen barns forklaring på konflikter enn andre i gruppen?				
Er det noen barn i gruppen som vi voksne tar mer kontakt med –og finner på flere aktiviteter med enn andre barn?				
Er det noen barn i gruppen som vi voksne tar lite kontakt med- og sjelden finner på flere aktiviteter med enn andre barn?				
Klarer vi å involvere alle barna i fellesskapet- f.eks. praten rundt bordet ved måltider?				
Blir noen barn raskere avbrutt/avvist av oss voksne enn andre når de tar kontakt med oss?				
Er vi voksne aktive med å bygge gode relasjoner og vennskap mellom barn?				
Har vi voksne større tålmodighet med enkelte barn i gruppen en andre, når det gjelder å følge dem opp/hjelpe dem?				
Er alle voksne bevisst på at barn ikke alltid klarer å skille spøk /ironi (vær forsiktig med bruk av spøk/ironi da ikke alle barn forstår dette)				
Legger vi voksne i barnehagen merke til hva barna trives med og retter seg etter baras initiativ?				

La barnehagens psykososiale miljø og voksenrollen jevnlig bli et diskusjonsgrunnlag på gruppemøter. Sjekklisten ligger i PBL-mentor.

Er vår barnehage der vi vil at den skal være?

Egenvurderingsskjema psykososialt barnehagemiljø

Er barnehagens handlingsplan for et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø i aktiv bruk og oppdatert.

Ja	Nei/delvis
Beskriv hvordan:	Beskriv nødvendige endringer og framdrift:

Har barnehagen velfungerende rutiner for å følge med på barnehagens psykososiale miljø?

Ja	Nei/delvis
Beskriv hvordan:	Beskriv nødvendige endringer og framdrift:

Er miljøet i vår barnehage preget av gjensidig omsorg, anerkjennelse, varme og respekt?

Ja	Nei/delvis
Beskriv hvordan:	Beskriv nødvendige endringer og framdrift:

Er det en felles forståelse av hva makt og tvang utøvd av voksne innebærer?

Ja	Nei/delvis
Beskriv hvordan:	Beskriv nødvendige endringer og framdrift:

Er samspillet barna imellom preget av likeverdighet og veksling av hvem som bestemmer og hvem som til enhver tid får være med?

Ja	Nei/delvis
Beskriv hvordan:	Beskriv nødvendige endringer og framdrift:

Er det en trygg og avslappet tone, preget av humor, spontanitet, oppmuntring og glede?

Ja	Nei/delvis
Beskriv hvordan:	Beskriv nødvendige endringer og framdrift:

Har barnehagen kompetanse (kunnskap, motivasjon, verdier) til å jobbe forebyggende og på en god måte med å oppfylle delpliktene i aktivitetsplanen?

Ja	Nei/delvis
Beskriv hvordan:	Beskriv nødvendige endringer og framdrift:

Sikrer barnehagen at Samarbeidsutvalget får medvirke i evaluering av barnehagens arbeide med psykososialt barnehagemiljø?

Ja	Nei/delvis
Beskriv hvordan:	Beskriv nødvendige endringer og framdrift:

Informerer barnehagen systematisk foreldre om barns rettigheter i barnehagens psykososiale barnehagemiljø?

Ja	Nei/delvis
Beskriv hvordan:	Beskriv nødvendige endringer og framdrift:

Jobber barnehagen for at alle ansatte skal praktisere holdninger og verdier som bidrar til at alle barn er inkludert og har et trygt og godt barnehagemiljø?

Ja	Nei/delvis
Beskriv hvordan:	Beskriv nødvendige endringer og framdrift:

Dato for gjennomført egenvurdering	
Egenvurdering er utarbeidet av	
Er tema drøftet/planlagt drøftet i barnehagens lærende nettverk? Ledermøte, gruppemøte etc.	

Trivselsmonitoren – til bruk i formelle barnesamtaler

Vi har tatt utgangspunkt i DMMH (denne finner du også på nett) sin trivselsmonitor. Vi har laget vår egen utgave av denne.

Om barnet		
Barnets navn:		Fødselsdato:
Hvor mange barn går på barnets gruppe:		

	Generell trivsel	
1	Hvordan er det å gå i barnehagen?	
	Innetid/utetid	
2	Får du lek med det du vil inne uten at du blir forstyrret i barnehagen?	
3	Kan du bestemme stemme selv hva du ønsker å gjøre når du er inne/ute?	
4	Leker de voksne sammen med deg når dere er inne/ute?	
5	Hvordan er det å ha de voksne med i leken?	
6	Hvis du har lyst til å herje inne/ute, kan du gjør det?	
7	Hvordan er det å være med på samlingsstund i barnehagen (barnemøter)?	

8	Hvordan er det når vi spiser i barnehagen?	
9	Hvordan er det i garderoben når du skal kle på deg?	
10	Hva liker du å gjøre i uteområdet (gjerde) til barnehagen?	
11	Hvis du trenger hjelp, kan du spørre noen om hjelp da?	
	Turer i skogen/ved sjøen	
12	Hvordan er det å være på tur med barnehagen?	
13	Får du være med å bestemme hvor dere skal på tur?	
14	Får du tid til å leke deg når dere er på tur?	
	Venner	
15	Kjenner du barna på Storsia (de andre gruppene)?	
16	Kjenner du barna på din gruppe?	
17	Hvem leker du med i barnehagen?	
18	Hender det at du ikke har noen å leke med når du er i barnehagen?	
19	Liker du å leke alene i barnehagen?	
20	Hvordan snakker vi med hverandre i vår barnehage?	
21	Hvordan har vi det sammen i barnehagen?	

22	Opplever du noen ganger at noen barn er lei seg i barnehagen?	
23	Er du noen ganger lei deg i barnehagen?	
	De voksne	
24	Kjenner du alle voksne på Storsia?	
25	Sier de voksne hei/god morgen til deg når du kommer i barnehagen?	
26	Hvordan snakker de voksne til barna?	
27	Er de voksne der når du trenger de?	
	Avslutning	
28	Hvordan har du det i barnehagen?	
29	Savner du mamma eller pappa når du er i barnehagen?	
30	Hvordan kjennes det ut for deg å være i barnehagen?	

SKONSENG
naturbarnehage

Kontekstmodellen

(se Bok eller PDF for utfyllende informasjon ang kontekstmodellen)

Trinn 1: Lag en liste over problematferd til barnet

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____

Trinn 2: Lag en liste over maks fire punkter fra listen over som du synes er viktigst å forandre på. Sett dem opp i prioritert rekkefølge.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Trinn 3: Kartlegge utgangspunkt/grunnlinje

Atferd	Varighet	Hyppighet	Omfang

Trinn 4: Velg hovedmål for jobbing

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Trinn 5: Systemanalyse _____
Hovedmål nr. _____

Se figur 4.

Skjema for utforming av delmål og tiltak og evaluering av delmål

Uke..... **Trinn 6: Prioriterer faktor**
Hovedmål nr: _____ Innhold _____
Faktor nr _____
Faktor innhold _____

Trinn 7: Bestemme delmål

Trinn 8: Bestemme tiltak

Uke _____ **Trinn 9: Evaluere delmål**

Delmål nr	Nådd	Delvis nådd	Ikke nådd

Trinn 10: Bestemme veien videre

Analyse av barriere? _____

Fortsette med neste faktor i systemanalysen? _____

Fortsette med nytt hovedmål? _____

Bekreftelse på at vi har lest

Handlingsplan om det psykososiale barnehagemiljøet
MOBBING OG KRENKELSER

Planen ligger ute på Kidplan og barnehagens hjemmeside – bekreftelsesarket ligger vedlagt i oppstarts brevet.

Barnehagen ber om at svarslippen returneres barnehagen

Barnets navn _____

Jeg/vi bekrefter å ha lest «Handlingsplan mot mobbing i Skonseng naturbarnehage»
Barnehagen gis tillatelse til å bruke vedlagte skjema i handlingsplanen.

Dato:

Foreldres underskrift _____

Foreldres underskrift _____